

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ተገኔ ጌታነህ

ታፈሰ ይርጋ

መድሀን ኪርስ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች ፡- የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ነ/ፈጅ ቀረቡ

ተጠሪዎች ፡- እነ አቶ አለማየሁ ወልዴ /10 ሰዎች/ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ክርክሩ የተጀመረው በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ሲሆን አመጣጡን በተመለከተ ደግሞ የአሁን ተጠሪዎች መስከረም 9 ቀን 1998 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት የክስ ማመልከቻ በብራሌ የምግብ ዘይት ፋብሪካ በዘበኝነት ተቀጥረን ስናገለግል ቆይተናል፡፡ የፋብሪካው ባለቤት ከኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በብድር የወሰደውን ገንዘብ ሊከፍል ባለመቻሉ ፋብሪካው ለባንኩ ተላልፏል፡፡ ድርጅቱ ሚያዝያ 12 ቀን 1997 ዓ.ም በሕገወጥ መንገድ ከሥራ አሰናብቶናል፡፡ ስለሆነም የሥራ ስንብት፣ የማስጠንቀቂያ፣ ከሰኔ 1995 ዓ.ም አስከፊ ሚያዝያ 12 ቀን 1997 ያለው ያልተከፈለ ደመወዛቸው፣ የካሣ ክፍያዎችና የመንገዥ አበል እንደዚሁም የዓመት አረፍት ቀኖችን በገንዘብ ተለውጦ እንዲከፈለን የምስክር ወረቀትም እንዲሰጠን በማለት በፋብሪካውና በኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ላይ ክስ መስርተዋል፡፡

1ኛ ተከላሽ የሆነው ፋብሪካ ባለቤት በሰጡት መልስ የድርጅቱ ንብረትነት ለኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ተላልፏል፡፡ የከላሾችንና የሌሎች ሠራተኞችን ክፍያ በተመለከተ ባንኩ ተጠይቆ አያገባችሁም ብሎናል፡፡ ከሣሾቹ እኔን የሚጠይቁበት ምክንያት ባለመኖሩ ከክሱ ልሰናበት ይገባል በማለት ተከራክረዋል፡፡

የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ደግሞ በሰጠው መልስ የፋብሪካው ባለቤት ፋብሪካውን መያዣ በማድረግ ገንዘብ ተበድረው አልመለሱም፡፡ በብድር የተወሰደውን ገንዘብ ለማስመለስ ሲባል ፋብሪካውን በጨረታ ለማሸጥ ተሞክሮ የሚገዛው አልተገኘም፡፡ ፋብሪካው ገዢ ስላጣም ባንኩ ተረክቦታል፡፡ የተረከበው ግን የፋብሪካ ሥራውን ለማስቀጠል ሳይሆን ሸጦ ገንዘቡን ገቢ ለማስደረግ ነው፡፡ ፋብሪካውን ሲረከብም ባንኩ ሰራተኞችን የሚመለከት ግዴታ ጨምሮ አይደለም፡፡ ከሠራተኞቹ ጋርም ባንኩ ያደረገው የሥራ ውል የለም፡፡ በመሆኑም ክሱ ስለማይመለከተው ባንኩ ከክሱ በነፃ ሊሰናበት ይገባል በማለት ተከራክሯል፡፡

ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ ፋብሪካው የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ የተረከበው በመሆኑ ራሱን የቻለ የህግ ሰውነት የለውም፡፡ የድርጅቱ ባለቤት የሆነው የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ 2ኛ ተከላሽ የተደረገ በመሆኑ 1ኛ ተከላሽ ተደርጎ ክስ የቀረበበት ፋብሪካ ከክሱ በነፃ እንዲሰናበት በማለት ወስኗል፡፡

በሌላ በኩል ደግሞ 2ኛ ተከላሽ የሆነው ባንክ 1ኛ ተከላሽ ከሆነው የፋብሪካው ባለቤት የወሰደው ቁሳቁስ ሳይሆን ድርጅት ነው፡፡ ከሣሾች ከሥራ የተሰናበቱት ፋብሪካው ወደ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ከተላለፈ በኋላ በመሆኑና የአሰሪና ሠራተኛ አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 16 የድርጅት ባለቤትነት መተላለፍ በሥራ ውሉ ላይ ለውጥ እንደማይኖረው የሚደነገግ በመሆኑ 2ኛ ተከላሽ የሆነው ባንክ ከሣሾችን በሚመለከት የአሰሪ ግዴታዎች ሁሉ ይኖሩታል፡፡ በመሆኑም ባንኩ ተከላሽ የተደረገው በአግባቡ ነው፡፡ የከላሾችን ክፍያ ጥያቄዎች በሚመለከት ጥያቄዎቹን ያቀረቡት ሚያዝያ 12 ቀን 1997 ዓ.ም በሕገ ወጥ መንገድ ከሥራ ተሰናብተናል የተለያዩ ክፍያዎችንም አልተከፈለንም በሚል ነው፡፡ 2ኛ ተከላሽ የሆነው ባንኩ የሥራ ውሉን መቋረጥ ያመነ ቢሆንም የሥራ ውሉ የተቋረጠው በሕጋዊ መንገድ ስለመሆኑ ያቀረበው ክርክርም ይሁን ማስረጃ የለም በመሆኑም ስንብቱ ሕገ ወጥ በመሆኑ ባንኩ ለከሣሾች በክሱ የተጠቀሰው ደመወዛቸውን፣ የሥራ ስንብትና የካሣ ክፍያ

እንደዚህ የዓመት እረፍት ሁለት ዓመት ያላለፈውን ብቻ በገንዘብ በመለወጥ እንዲከፍል የምስክር ወረቀትም እንዲሰጣቸው በማለት ወስኗል።

የፌ/ክ/ፍ/ቤት የቀረበለትን ይግባኝ መሠረት በማድረግ ግራቶችን ካከራከረ በኋላ በሥር ፍ/ቤት ውሣኔ ጉድለት አላገኘሁበትም በማለት ውሣኔውን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት አጽንቶታል።

የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ የሰበር አቤቱታውን ያቀረበውም የሥር ፍ/ቤቶች በሰጡቸው ውሣኔዎች ቅር በመሰኘት ሲሆን ቅሬታዎችም የሥር ፍ/ቤቶች 1ኛ ተከላሽ የሆነውን ድርጅት ከክሱ በነፃ ያሰናበተው በአግባቡ አይደለም። ድርጅቱ በንግድ ሕግ ቁጥር 969 መሠረት መክሰሩ አልተረጋገጠም። ድርጅቱ ወደ ባንኩ በተላለፈበት በሚያዝያ 12 ቀን1997 ዓ.ም ሠራተኞቹ በሥራ ላይ አልነበሩም። ድርጅቱ ባንኩን የተረከበው ለአዳ መክፈያነት እንጂ ሥራውን ለማካሄድ ባለመሆኑ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 16 ሥር ያለውን ግዴታ የምረከብበት ምክንያት የለም። ድርጅቱን በአዋጅ ቁጥር 97/90 እና 98/90 የተረከብኩት እንደማንኛውም የዋስትና የተያዘ ንብረት በመሸጥ ገንዘቤን ገቢ ለማስደረግ ነው። ከተጠሪዎች ጋር ያደረግኩት የሥራ ውል ባለመኖሩና ፋብሪካውንም የተረከብኩት ሥራውን ለማስቀጠል ባለመሆኑ የፋብሪካው ባለቤት የነበረውን ግዴታ የምሸከምበት በክሱ የተጠቀሰውን ክፍያ እንድከፍል የምገደድበት ምክንያት የለም። የሥር ፍ/ቤቶች ድርጅቱን የተረከብኩት የሰራተኞችንም የተለያዩ ክፍያዎች ለመክፈል ጭምር ነው በማለት በክሱ የተጠቀሱትን ክፍያዎች እንድከፍል በመወሰናቸው መሠረታዊ የሕግ ስህተት ፈጽመዋል። በመሆኑም ውሣኔው ሲሻርልኝ ይገባል የሚል ነው።

ተጠሪዎቹ ደግሞ በሰጡት መልስ የተሰናበትነው አመልካች ድርጅቱን ከተረከበ በኋላ ነው። አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 16 የአንድ ድርጅት የባለቤትነት መብት በየትኛውም መልኩ ሲተላለፍ የሥራውን ውል የመለወጥ ወይም የማሻሻል ይዘት እንደማይኖረው ይደነግጋል። የሥር ፍ/ቤቶች ውሣኔ አንዳችም የሕግ ስህተት የሌለበት በመሆኑ አመልካች ያቀረበው ቅሬታ

ተቀባይነት የለውም። በመሆኑም ውሣኔው ሊፀናልን ይገባል በማለት ተከራክረዋል።

አመልካች ያቀረበው የመልስ መልስ ከመዝገቡ ጋር ተያይዟል። በመቀጠልም ግራ ቀኙ የቃል ክርክር አድርገው ክርክራቸውን አስመዝግበዋል።

በበኩላችን ደግሞ አመልካች በብድር የተወሰደው ገንዘብ ባለመክፈሉ ምክንያት ለብድሩ በዋስትና ተይዞ የነበረውን ድርጅት በጨረታ የሚገዛው ካጣ በኋላ በመነሻ ዋጋው ስላስቀረው ሠራተኞችን የሚመለከት ግዴታም ከድርጅቱ ጋር ይተላለፍለታል ወይስ አይተላለፍለትም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ መዝገቡን መርምረናል።

መዝገቡን እንደመረመርነውም አመልካች ባንክ የምግብ ዘይት ፋብሪካውን በጨረታ መነሻ ዋጋው የተረከበው ጨረታ ወጥቶ የሚገዛው በማጣቱ ምክንያት እንጂ ፋብሪካው የማምረት ሥራውን ለማስቀጠል እንዳልሆነ ይታወቃል። ፋብሪካው ባንኩ ከተረከበው ጊዜ ጀምሮ እስካሁን እየሠራ አይደለም። የባንኩ ሥራ ገንዘብንና ገንዘብ ነክ ነገሮችን ማስቀመጥ፣ ማዘዋወር፣ ማበደርና መሰብሰብ እንጂ ሌላ የንግድ ሥራ ማከናወን ባለመሆኑም ባንኩ ለወደፊቱም ቢሆን ፋብሪካውን ይሰራበታል ተብሎ አይገመትም ። ያለው እድል በአነስተኛ ዋጋም ቢሆን ፋብሪካውን እንዳለ በመሸጥ ወይም ማሸኖቹንና ህንፃውን ነቃቅሎና ከፋፍሎ በመሸጥ ገንዘቡን ገቢ የሚያደርግበትን አማራጭ መውሰድ እንጂ ፋብሪካውን እንደ አንድ የሥራ ዘርፍ በመውሰድ ዘይት ማምረት አይሆንም።

የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ የዘይት ፋብሪካውን የተረከበው በአዋጅ ቁጥር 97/90 መሠረት በዋስትና የተያዘውን ንብረት ተረክቦ በመሸጥ ገንዘቡን ገቢ ለማድረግ እንጂ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 16 መሠረት ፋብሪካው የሕግ ሰውነት ኖሮት የባለቤትነት መብቱን ወደራሱ በማስተላለፍ ዘይት የማምረት ሥራውን ለማስቀጠልና በዚህ ሥራ ትርፍ ለማግኘት አይደለም። ይህ ፋብሪካ ባንኩ ከተረከበው ጊዜ ጀምሮ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 2/2/ በትርጉም እንደተቀመጠው የድርጅቱን ተግባር ለማከናወን አላማ ይዞ በአንድ አመራር

የሚመራ ተቋም ሆኖ የተቋቋመ አይደለም። በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 16 ሥር የአንድ ድርጅት የባለቤትነት መብት ወደሌላ መተላለፍ የሥራ ውሉን የማሻሻል ውጤት አይኖረው ተብሎ የተደነገገው የባለቤትነት መብቱን ወደራሱ ያዛወረው አካል ድርጅቱን የወሰደው ሥራውን እንዳለ ለማስቀጠል ነው ተብሎ ስለሚገመት ነው። ባንኩ ግን ፋብሪካውን የተረከበው እንዳለ ሊሰራበት ሳይሆን በማናቸውም ሁኔታ ሸጦ ገንዘቡን ገቢ ለማድረግ ነው። ይህ በመሆኑም ነው ባንኩ ድርጅቱን ከመረከቡ በፊት አብዛኛው የፋብሪካው ሰራተኛ አስቀድሞ በፋብሪካው ባለቤት የተሰናበተው ። ተጠሪዎች ሌላው ሠራተኛ ከተሰናበተ በኋላ በጥበቃ ሥራ ላይ የቆዩትም የፋብሪካው ባለቤት ፋብሪካውን ለባንኩ አስኪያስረክቡ ብቻ እንጂ ፋብሪካው ሥራውን እንዲቀጥልና ተጠሪዎችም በተቀጠሩበት ሥራ እንዲቀጥሉ ለማድረግ አልነበረም።

በመሆኑም ተጠሪዎቹ የድርጅቱ የጥበቃ ሠራተኞች ሆነው የተቀጠሩት ባንኩ ፋብሪካውን ከመረከቡ በፊት በፋብሪካው ባለቤት በመሆኑና በጥበቃ ሥራም የቀጠሉት ባንኩ ድርጅቱን እስከሚረከብ ከፋብሪካው ባለቤት ጋር በመስማማት እንጂ ከባንኩ ጋር ባደረጉት ውል ባለመሆኑ፣ እንደዚሁም ባንኩ ድርጅቱን የተረከበው ከላይ በዝርዝር እንደተገለፀው ሸጦ ገንዘቡን ገቢ ለማድረግ እንጂ የዘይት ማምረት ሥራውን ለማስቀጠል ስላልሆነ ተጠሪዎች በክሱ የጠቀሷቸውና ድርጅቱ ለባንኩ ከመተላለፉ በፊት መከፈል የነበረባቸው ክፍያዎች የፋብሪካውን ባለቤት የሚመለከቱ እንጂ አመልካችን የሚመለከቱ ግዴታዎች ባለመሆናቸው የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት የሥራ ክርክር ችሎት 1ኛ ተከላሽ የሆነውን የፋብሪካውን ባለቤት ክክሱ በማስወጣት የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በክሱ የተጠቀሱትን ክፍያዎች እንዲከፍል በማለት መወሰኑ በአግባቡ ያለመሆኑን ተገንዝበናል።

ስለዚህ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት የሥራ ክርክር ችሎት እና የፌ/ከ/ፍ/ቤት የሥራ ክርክር ችሎት የሰጡት ውሳኔ የአዋጅ ቁጥር 97/90 እና 377/96 ልዩነቶችን ያላገናዘበ በመሆኑ ውሳኔው መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበትና መታረም የሚገባው ሆኖ ስላገኘነው የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት የሥራ ክርክር ችሎትና የፌ/ከ/ፍ/ቤት የሥራ ክርክር ችሎት የሰጡት ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ/ 348/1/ መሠረት ተሸሯል። ይፃፍ።
2. የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ የምግብ ዘይት ፋብሪካውን በጨረታው መነሻ ዋጋ የወሰደው ፋብሪካውን በመሸጥ ገንዘቡን ገቢ ለማድረግ እንጂ የፋብሪካውን ሥራ ለማስቀጠል ባለመሆኑ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 16 መሠረት ቀደም ብሎ ፋብሪካው ከተጠሪዎች ጋር ያደረገውን የሥራ ውል የሚያስቀጥልበትና ሠራተኞችን የሚመለከት ግዴታ የሚሸከምበት የሕግ ምክንያት የለም በማለት ወስነናል። ይፃፍ።
3. ወጪና ኪሣራን በተመለከተ ግራቶች የየራሳቸውን ይቻሉ ብለን መዘገቡን ዘግተን ወደ መዘገብ ቤት መልሰናል።
4. ቁጥሩ 20484 የሆነው የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት መዘገብ ወደመጣበት ከሸኚ ደብዳቤ ጋር ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ዙ/ዘ